

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklinska ulica 6/1. Repoklasi ne vračamo. Nefrankiranih pism na sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. za inosestavo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok poseba. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3172

Naš tisk

»Našemu tisku je treba posvetiti polno, pažljivo in vero. S širokim sodelovanjem naših tovarišev je treba omogočiti, da postane naš tisk bitje srca vsega učiteljstva širom naše domovine. — Pomagajmo vsi, da postane naš tisk činitelj, ki imponira s svojo jedrnatostjo in močjo.« (Iz poziva »Jugoslovanskemu učiteljstvu« v letošnji 8. št. »Učiteljskega tovariša«.)

Tisk je vesela. Katera, to ni važno. Sprijazniti se je treba samo z dejstvom, da je vesela, vesela nad vesilami in to za vse gospodarske, socialne, politične, stanovske narode, države in kontinente. Tisk so pljuča s katerimi diha človeška kultura dvajsetega stoletja, tisk so možgani, s katerimi mislijo milijoni, tisk je armada črk, besedi, stavkov in misli, ki nenehno osvaja, grade in rušijo, pa zopet grade, da znova porušijo, tisk je bodočnost.

Danes lahko ugotavljamo, vsaj pri onem delu tiska, ki nam je dostopen, da je tak in tak. Določiti mu njegov učinek z ozirom na njegovo vsebino ni lahko; imamo pa na razpolago v glavnem dve sodbi, s katerimi mu pridemo vsaj med treznimi in premljenimi ljudmi v okoliš, in ti sta: ali je dober, ali pa slab, ali je kaj vreden, ali ni nič vreden. Morda bi bila umestna še tretja sodba, ki pa ga navadno naredi čisto nevažnega, da ni ne dober, ne slab; tak je po svoji vsebini, da bi bilo vseeno, ali bi bil, ali pa bi ga ne bilo. In da je tak tisk brez pomena, ni treba še posebej poudarjati.

Da ne bom zašel na taka pota, ki bi temu ali onemu bila preveč tuja, se omejimo samo na uvodno citiranje misli in si nekoliko približe ogledimo naš stanovski tisk.

Kdor ga budno zasleduje, mu pregled ne bo težak. Še veliko lažje ga bo ocenil in obsodil tisti, ki pozna njegovo zgodovino. Mnenja sem namreč, da bi vsak učitelj moral imeti vsaj bežen pregled skozi zgodovino svojega stanovskega tiska. Ne radi tega, da bi bil in spoznaval stvari, ki že davno niso več aktualne, ali pa, da bi se obujali taki in taki megleni spomini, marveč zato, da bi zrastle v njem neka močna in solidna stanovska zavest. Samo oni, ki se bo do tega dokopal, bo pravilno razumel to zgodovino. Ni vseeno, ali več ali ne več, da so pisali tvoji tovariši že petdeset let v ta list in da je prišla danes vrsta nate, da tudi ti prispevaš svoje najboljšje k tej veliki kulturni zgradbi, ki naj bi dosegla čim višjo stopnjo in čim večjo popolnost. Ti in ti naši stanovski listi so ognjišča, ki, ali vsaj morali bi izžarevati za vsakega in vse, ki nujno potrebujejo prav tovrstno pomoč. Samo oni, ki je kdaj s tem namenom stopil po zapuščenih in zaraslih stazah, bo to lahko in pravilno razumel. In ustvaritev takega ognjišča, ki naj bi odgovarjalo pravemu pomenu te besede, pa zahteva sodelovanja vseh, prav vseh.

Danes je tako, da kaj pomeni samo tisti tisk, v katerem dobi čim več izraza skupno in enotno hotenje. Samo nekaj ljudi tisku ne more dati tiste pomembnosti in privlačnosti, ki bi jo vsak stanovski tisk moral imeti. Da pa bi se to doseglo, je pa treba poklicati na pomoč najrazličnejše metode, ki obstojajo tudi iz raznih očitkov. Poznam nekaj takih, ki redno prejemajo in tudi hranijo pa najsiho »Popotnika«, ali »Tovariša«, prečitajo ga pa samo takrat, kadar jih kakva stvar zadene po čisto osebni materialni plati. Seveda se opravičujejo na razne načine. Zato si velja zapomniti, da je stanovski tisk navadno najboljše zrcalo članstva. Če je članstvo zavedno, bo tudi njihov stanovski tisk tak, če je članstvo odločno, neizprosno in pravično, bo tak tudi njihov tisk. Jadrnatost se primerja z jedrnatostjo, moč z močjo.

In še nekaj — kar je glavna hiba našega učiteljstva in ki se pozna tudi na vseh poljih njegovega udejstvovanja (tudi v tisku), kar ga dela majhnega in nemočnega, zaradi česar res ne more biti zavedno, neizprosno in pravično ne do sebe, ne do ostalih, kar mu tudi kot celoti ne daje tiste pomembnosti, ki mu po vseh božjih in človeških postavah pripada — je to, da nima nobene, ali pa vsaj zelo majhno notranjo prepričanost o pomenu svojega poklica. »Vsak učitelj, ki se iz katerikoli ozirov povsem uklanja zahtevam lokalnih faktorjev in služi egoističnim namenom posameznikov, greši proti skupnim interesom stanu, greši naravnost proti avtoriteti državne oblasti.« (»Za avtoriteto učiteljskega stanu.« Glej »Učit. tov.« št. 9.) K temu bi se dalo pribiti še to, da tisti ljudje, ki hočejo anarhijo in neurejenost v kateremkoli pogledu, ne bodo in tudi ne morejo nikdar postati samostojno misleči. Morda je temu kriva tista okostjenost, ki mu ne da ne misliti, ne tipati, ne rast, še manj pa hoteti. Da tega ni, se tudi v našem tisku pozna. In da bi kdaj naš tisk prišel na tako višino kot bi moral in tudi mora priti, je zato treba razgleda, treba je spoznanja in doslednosti. Treba bi nam bilo evangelija, ki bi nam svetil ko izraelcem ogenj skozi puščavo. Vse nas naj prevzame zavest, da naj bodo naša stanovska glasila

ognjišče, okrog katerega naj se zbira ves tisti mladi rod velike družine, ki se zaveda svoje bodočnosti in se je ne straši rod, ki zre pred seboj življenje in mu ni tuja zavest odgovornosti. Naj bo to ognjišče rodu, ki bo ostal zvest svojemu narodu v žalosti in veselju, v porazu in zmagi, v suženstvu in svobodi, v smrti in vstajenju; ognjišče rodu, ki ne gradi svojega dela za bližnjo prihodnost na pesek, na mlačno in megleno vsakdanost, na brezidejnost, lenobo in samoprevaro, marveč na lepoto in čast svoje domovine, na resnično zavest svojega nesebičnega dela, da narod kulturno dvigne.

Številke bodo izginjale in mesto njih bodo postajali odločujoči, resnični ljudje. Zakaj ne pripravljamo se za politično poslanstvo, naše poslanstvo je poslanstvo učiteljevo, je kulturno poslanstvo, je rast duše in srca. Kakor moremo reči za vsak spontan pogon, da vsako iz preteklosti v bodočnost živečo organično celoto, tako lahko rečemo tudi za učiteljski stan, da je gotova kulturna

organična individualnost, da je mogoč njegov razvoj le iz njega samega, da je tako povezan z narodnim in državnim življenjem, da si enega brez drugega ne moremo misliti, da je prospeh enega tesno povezan s prospehom drugega. Za to ni ugovora, za to ni meje, oboje je eno, in z njim en sam klic: Živet! Rast! Postati močan za danes, jutri in bodoče dni.

Ko bo med učiteljstvom prodrla ta misel, bo prodrla tudi v njegov tisk. In s prodrom te misli se bo marsikatera oblika in predsodek našega dosedanjega tiska izpremenil in na njegovo mesto mora najti pot novo gledanje, ki bo dalo novega, prepotrebne življenja.

Po vsem tem se bo lahko reklo, da se je našemu tisku posvetila vsa pažnja, da se je našemu tisku dala vera. Potem šele bo res lahko postal naš tisk bitje srca vsega učiteljstva in mu bo tudi sodelovanje vseh tovarišev učiteljev zagotovljeno. Naš tisk bo imponiral!

Vojko J.-č.

Na napačni poti

Imenovanja in premestitve so se letos izvršile. Kakor po nobenih imenovanjih, tako tudi letos niso bili vsi zadovoljni. Če je mesto razpisano in je za to mesto 40 prosilcev, je možno samo to, da dobi mesto samo eden. Ta je zadovoljen, ostalih 39 godrnja in se prirozuje, da se jim godijo krivice, zakaj vsak zna naštetiti toliko in toliko tehničnih razlogov za upravičenost na to mesto, da te skoraj prepriča, da se mu godi krivica — in vendar je le ena možnost, vsem se ne da ugoditi. Po vsakih imenovanjih se govori o zvezah, ki jih je ta ali oni imel, da je dobil to ali ono mesto, kakor da se brez protekcije ne more dobiti niti zakotne vasi. Naštevajo vsa mogoča pota, ki jih je ta ali oni ubiral, da je dobil mesto.

Navadno zamerjamo politični stranki, raznim organizacijam, ki se potegujejo za namestitve in premestitve učiteljstva, ki delajo največkrat v dobri veri, da bodo storile dobro šoli, učiteljstvu, kraju in organizacijam. Hudujemo se na organizacijo in valimo vse zlo na njo. Pri natančni in objektivni presoji pa lahko ugotovimo, da je 90% vseh neradnosti posredno ali vsaj neposredno krivo učiteljstvo samo. Hočem se omejiti samo na par nepravilnosti, ki se dogajajo, ki upropaščajo moralno našega stanu in izpodkopavajo temelje naše stanovske organizacije. So rak-rane, ki se morajo temeljito izlečiti, ako nečemo, da zaidemo v kaos in nevarnost, da bo pošteno in vestno učiteljstvo izgubilo vero v pravičnost in objektivnost.

Organizacija se poteguje, da bi se vsa mesta oddajala potom razpisa, da se da možnost kompetence vsakemu na izpraznjeno mesto. Kljub prepovedi od oblasti, da se morajo vse prošnje za mesta, ki niso izpraznjene vrniti, vidimo, da se vlagajo prošnje. Tako grešijo posamezniki na račun celotnega stanu. Oblast bi morala take prošnje brezpozorno vrniti in postopati po izdanih odlokih z vso doslednostjo in si s tem utrjevati avtoriteto.

Zahteva se zaščita učiteljstva od organizacije. Učiteljska društva, sekcija in centrala imajo dovolj intervencij, da se popravljajo krivice. V mnogih primerih se izkaže, da so krivica krivi tovariši. Kakor v vsakem stanu, tako se dobijo tudi v naših vrstah ljudje, ki se ne sramujejo na škodo tovarišev ležati na boljša mesta. Menda so to najzalostnejša poglavja »o netovariškem rovanju proti to-

varišem«. Kar neverjetne zgodbe se pripovedujejo, da bo potreba slovar izpopolniti z najnovejšimi strokovnimi izrazi, ki jih nismo bili do sedaj vajeni. Govori se, kako ga je »spodrinile«, »mu odzrl mestov«, »ga zintrigirale«, kako so ga »dvignile« itd. Tukaj moramo poseči po najradikalnejših sredstvih. Društva, ki jim je ugled stanu več, kakor so ambicije posameznikov, morajo postopati proti takim tovarišem, jih na zborovanjih žigosati in ako je potreba tudi izključiti iz naših vrst.

Posebno poglavje so intervencije. Intervencije v prid enemu ali drugemu so bile in bodo, tega mi ne bomo odpravili in bi bilo odveč o tem pisati. Nekaj pa le moram omeniti, kar je važno. Nastala je doba intervencij. Danes se čuti poklicanega že skoraj vsak, ki se je v kraju tako ali drugače malo povzpela nad druge, da intervenira za ali proti učitelju. Je intervencija uspešna v prilog prosilcu, seveda največkrat ne po njih zaslugi, potem mu ne zavidajmo mesta. Hočeš nočeš moraš plesati, kakor oni hočejo posebno v izvenšolskem življenju. Bil sem priča, ko je očitala namišljena vaska veličina tovarišu šolskemu upravitelju, ki je bil zelo na mestu kot učitelj in tudi vzoren kot prosvetni delavec, da mu je on pripomogel in da je dobil mesto po njegovem priporočilu, zato je učiteljeva dolžnost, da sedaj dela, kakor je njih želja. — Pričam sem, da se je ta tovariš že sto in stokrat pokesal, da se je zanj interveniralo. Ponos vsakega učitelja zahteva, da odklanja vsako tako intervencijo, posebno od ljudi, ki so mu na uslugo samo za protiuslugo — njegove ponižnosti in uslužnosti. Šola in učitelj ne smeta biti nikdar odvisna od nikogar drugega kakor od zakonov in oblasti, ki so izvrševalni organi.

Samo tri poti sem omenil, ki niso prave in po katerih učiteljstvo ne sme hoditi. Je pa še več takih, ki vodijo v pogubo posameznikov in v pogubo stanu. Naloga društev in nas je, da posamezne opozarjajo na njih nepravilno početje, saj se nepravilnosti največkrat masujejo na njih samih ali na tovariših, ki prihajajo na šolo za njimi. Ker to ni v skladu s stanovsko moralno, zato ne hodimo po takih potih. Najboljše in edino priporočilo učitelju bodi vztrajno in požrtvovalno delo. Poštenemu delu, pošteno nagrado po ravni poti brez intervencij.

r.

Zdravstvo na deželi

Učitelji prav posebno čutimo na šolskih otrocih posledice pomanjkljive skrbi za zdravstvo na kmetih, kar se posebno kaže v nekaterih oddaljenejših in gospodarsko šibkejših krajih. Najrazličnejše bolezni, oslablost in zaostalost otrok so posledice nepopolnih higienskih prilik našega podeželja.

Ker je učiteljstvo resno na tem, da vzgoji dober, pa tudi zdrav naraščaj, vestno zasleduje in pozdravlja vsako akcijo za izboljšanje zdravstvenih in gospodarskih prilik naše vasi.

Na podlagi množičnih razprav so bile na zadnjem slovenskem zdravniškem kongresu sprejeti v resoluciji tile predlogi za okrepitev zdravstva na kmetih.

Jugoslovansko zdravniško društvo smatra za potrebno:

1. Da se skrb za zdravstvo na deželi sprejme v program državne politike. Za podlago naj služi gospodarska zaščita kmetijskega prebivalstva. Naj se dela predvsem za zaščito mater in otrok na kmetih. Potrebno je, da se vsaj v treh letih izvede zakon o zdravstvenih občinah po vsej državi in tudi po kmetijskih občinah nameste zdravniki (to velja posebno za južne kraje).

2. Kot temelj zdravstvene kulture na kmetih naj se vzame družina.

3. Naj se zagotovi obvezna zaščita zapuščenih otrok, brez ozira na zakonsko stanje staršev.

4. Ustanavljajo naj se dispanzerji za tuberkulozo in za zaščito mater in otrok, zgra-

dijo v oddaljenih krajih male bolnišnice in zdravstvene postaje.

Da se ta program izvede, naj se izvrši sledeče:

a) Pri ministrstvu za soc. politiko in nar. zdravje naj se ustanovi poseben oddelek za zdravstveni napredek podeželja s posebnim odsekom za zaščito mater in otrok.

b) V vseh banovinskih središčih naj se ustanove zdravstveni odbori, v katerih naj bodo zdravniki in zastopniki prosvetnih in drugih ustanov, ki naj se brigajo za to, da se program izvrši.

c) Zdravniki, ki hočejo stopiti v državno službo, morajo biti pred tem vsaj dve leti zdravniki na deželi ali v banovinski službi. Ta služba se jim mora pri vstopu v drž. službo računati za napredovanje in penzijo.

d) Naj se ustanove nove in razširijo dosežane šole za pomožno sanitetno osebje, tako za sestre pomočnice ali dispanzerke, za babice, bolničarje itd. Upravniki vseh teh ustanov morajo biti zdravniki.

e) V gradbeni zakon naj se prejme odredba o zgradbi kmetijskih hiš, v komisije za dovoljenje in nadzor hiš pa dodeli poleg drugih zastopnikov oblasti tudi zdravniki.

f) Za izvajanje navedenega programa naj se ustanovi poseben fond socialne zaščite. V ta fond bi spadali poleg drugih davščin in doprinosov tudi obstoječi davki na samce, ali poleg tega naj se obdavčijo tudi družine, ki nimajo svojih ali adoptiranih otrok.

Resolucija

IV. banovinske skupščine JUU sekcije za dravsko banovino

Na IV. banovinski skupščini Jugoslovenskega učiteljskega združenja sekcije za dravsko banovino v Ljubljani dne 7. in 8. julija 1934. zbrani opolnomočeni zastopniki 34 sreskih učiteljskih društev smo kot legitimni predstavniki učiteljskega stanu v dravski banovini razpravljali o vseh vprašanjih, ki so v zvezi z izobrazbo in vzgojo naroda, proučili pa smo tudi sodobni položaj in potrebe narodnih šol in učiteljskega stanu. Po razpravi o vseh teh vprašanjih smatramo potrebno ugotoviti naše jasno enodušno stališče do vseh omenjenih problemov in predajamo javnosti sledečo

resolucijo:

Banovinska skupščina Jugoslovenskega učiteljskega združenja — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani z zadovoljstvom ugotavlja, da so po zadnji seji Glavnega odbora dani pogoji za miren potek in plodno delo na glavni skupščini. Vsem sekcijam in članom glavnega odbora, ki so posvečali svoje sile za ureditev razmer v združenju izreka skupščina svoje priznanje, apelira pa istočasno na članstvo Jugoslovenskega učiteljskega združenja zlasti pa na delegacijo XIV. glavni skupščini, da nadaljujejo z delom v duhu popolnega sporazuma in pomirjenja v združenju, kar je predpogoj uspešnega dela za napredek našega šolstva in za dobrobit stanu.

Skupščina z zadovoljstvom ugotavlja, da je v sreskih društvih dravske banovine včlanjeno domala vse učiteljstvo, kar dokazuje njegovo visoko razvito stanovsko zavest. Ob tej priliki pa apelira na učitelje in učiteljice, ki stoje danes še izven vrst stanovske organizacije, da vstopijo v Jugoslovansko učiteljsko združenje in ga podpirajo pri njegovem delu za dobrobit šole in stanu.

V svrhu gospodarske osamosvojitve si je osnovalo učiteljstvo dravske banovine tekom let celo vrsto stanovskih, gospodarskih in socialnih ustanov. Ker se more uspešno potegnati za svoje dobrine le stan, ki je gospodarsko organiziran, apelira skupščina na vse organizirane člane, da pristopijo v učiteljska gospodarska podjetja in socialne ustanove in pospešujejo njihov razvoj.

Da bi se napredna načela čim uspešneje uveljavljala v razvoju jugoslovanskega šolstva in narodnega izobraževanja, apelira skupščina na vse prizadete faktorje, da poklanjajo sledečim zahtevam posebno pozornost:

1. Skupščina opozarja na neobhodno potrebo sistematičnega zidanja novih šolskih poslopij, ki bodo zmogla čim bolj normalizirati sodoben pouk in vzgojo in razbremeniti šole in učiteljstvo prenatrpanosti učencev po razredih. Le na ta način bo mogoče izboljšati kvaliteto izobrazbe.

2. Vzdrževanje šol je v mnogih krajih nezadostno in tako neznatno, da ovira uspeh dela v šoli in povzroča učiteljstvu največje skrbi. Radi tega je potrebno, da oddajajo upravne oblasti šolam redno dvanaestine, kakor je to predvideno v zakonu o narodnih šolah in v zakonu o občinah. Treba pa je delovati tudi na to, da bosta banovina in država vzdrževali šole vsaj v siromašnejših krajih.

3. Na vprašanju šolskega nadzorstva, od katerega zavisí v nemali meri uspešen razvoj naše narodne šole, je ves učiteljski stan neposredno zainteresiran. Skupščina ugotavlja, da je skrajni čas, da se to vprašanje reši, ker zahteva to interes šole. Ker je za napredek naše narodne šole in za pravilno ocenjevanje učiteljevega šolskega dela poleg temeljite osebnega pedagoške in metodične izobrazbe nadzornikov dobro poznanje notranjega ustroja nar. šole prvi predpogoj, smatra skupščina, da si lasti učiteljstvo teh šol upravičeno pravico do nadzorstva na narodnih šolah. Zato naj se izpremeni vse določbe, ki bi učitelju narodnih šol kakorkoli oteževalo dosego položaja sreskega, kakor banskega šolskega nadzornika, ker le učitelj narodnih šol izvršuje z ozirom na svojo šolsko prakso, instruktivno nadzorstvo.

Skupščina ugotavlja, da je imenovanje šolskih preglednikov kvarno za razvoj narodne šole in želi, da se čimprej postavijo ukazni šolski nadzorniki. Tem naj se zagotovijo stalnost, višji položaj in večja neodvisnost.

4. Za dosego boljše kvalitete pouka je neobhodno potrebno zmanjšati veliko število učencev po razredih. Aktivna jugoslovanska nacionalna šola bo popolnoma zgrajena šele tedaj, ko bo število učencev fiksirano največ na 40. Zato naj se, kjerkoli je potreba, odpravijo novi razredi in nastavlajo nove učne moči. Le na ta način se bo pripomoglo šoli do preobrazbe.

5. Da bo mogoče ustrezati potrebi narodne šole, naj se leto za letom povečava v drž. proračunu postavka za nove učitelje, ki ča-